herpy

ORMEØGLER

Northern Alligator Lizard

Elgaria coerulea

Elgaria coerulea er en slank, langhalet ormeøgle fra Nordamerikas vestkyst og Rocky Mountains, fra det sydlige British Columbia til Sierra Nevada i Californien. Den bliver 20-30 cm, er dagaktiv og er tilpasset kølige, fugtige omgivelser. Den føder levende unger og skal have et køligt terrarie med mange skjul og en kølig vinterhvile.

Familie: Anguidae Tidligere navn: *Gerrhonotus coeruleus*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**20-30 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende og jordboende**
Biotop	**Tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**80 × 40 × 50 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**15-24 °C**
Hotspot	**28-30 °C**
Temperatur, nat	**8-14 °C**
Luftfugtighed	**50-80 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 1
Vinterhvile	**4-8 °C** 8-12 uger
Kost	**Insekter, hvirveldyr og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Levendefødende**
Kuldstørrelse	**4-15 unger**
Drægtighed	**60-120 dage**

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke omfattet af CITES eller EU's forordning 338/97, så der kræves ingen CITES-papirer. Den står ikke på listen over dyr, som private ikke må holde (BEK nr. 1261 af 17.11.2015). Ellers gælder dyrevelfærdslovens almindelige krav.

Om arten

Elgaria coerulea er en mellemstor, forholdsvis slank øgle med korte ben, stort hoved og en lang hale, der kan blive dobbelt så lang som krop og hoved tilsammen, hvis den aldrig har været tabt. Kroppen måler 7-14 cm fra snude til kloak, og med hale bliver et voksent dyr typisk 20-30 cm. Ryg, sider og ben er dækket af store, kølede skæl forstærket med knogle, og langs hver side løber en fold af små, kornede skæl, så kroppen kan udvide sig, når øglen har ædt meget, eller når hunnen bærer unger.

Farven er grå, brun eller oliven, ofte med mørke pletter, der kan smelte sammen til uregelmæssige bånd, og siderne er mørkere og plettede. Undersiden er cremefarvet, hvid eller lysegrå, ofte med mørke længdestriber mellem skælrækkerne. Øjnene er mørke omkring pupillen, i modsætning til de lyse øjne hos *Elgaria multicarinata*. Hannen har et bredere, mere

trekantet hoved end hunnen. Nyfødte er kun omkring 10 cm lange og har glat, skinnende hud og en ensfarvet beige, bronze eller kobberfarvet ryg; de udvikler gradvist de store skæl og den kraftige tværtegning.

Arten blev beskrevet i 1828 af Arend Friedrich August Wiegmann som *Gerrhonotus coeruleus*. Artsnavnet betyder mørk eller mørkeblå. Der anerkendes tre underarter. Hunnen føder levende unger, og moderdyret overfører næring til fostrene i drægtigheden.

Øglen er hemmelighedsfuld og bider hårdt, hvis den bliver grebet. Den tømmer tarmen og kan kaste halen, som vokser ud igen, men kortere og med anden tegning.

Udbredelse og levested

Elgaria coerulea lever på Nordamerikas vestkyst og i Rocky Mountains fra det sydlige British Columbia gennem Washington og Oregon til det nordlige og centrale Californien, østpå til det nordlige Idaho og det vestlige Montana og sydpå langs Sierra Nevada til Kern County. Der findes også isolerede bestande i det sydøstlige Oregon, det nordvestlige Nevada og Warner Mountains i Californien.

Arten findes fra havniveau op til omkring 3.200 m, men kun underarten i det sydlige Sierra Nevada når de højeste områder; de øvrige underarter lever langt lavere. Den hører til de to øgler, der går længst mod nord i Nordamerika, og den lever derfor med lange, kolde vintre i store dele af sit område.

> **Oprindelig udbredelse:** Canada og USA.

LEVESTED

Arten lever i skov, åbne lysninger, græsland og bjergkrat. Den findes oftest i de køligere og fugtigere dele af området og er mere afhængig af vand end *Elgaria multicarinata*: i det vestlige Montana lever den næsten kun langs vandløb, hvor det er koldere og mere fugtigt end på de tørre skråninger. Dyrene holder sig tæt på dækning under sten, træstammer, bark og brædder og kommer ud i de solåbne pletter.

Øglen er aktiv om dagen, ofte om morgenen og aftenen. Den foretrækker en lavere kropstemperatur end *Plestiodon skiltonianus*, som lever i samme område, og regulerer den mindre præcist. Ved en kropstemperatur på 28 °C og derover stiger stresshormonet, og høj temperatur koster den mere energi end hos *Elgaria multicarinata*. Den svømmer godt, klatrer i lavt krat og bevæger sig på jorden i bugtninger som en slange.

Om vinteren går den i vinterhvile under sten, stammer eller i gnavergange og er inaktiv, til det bliver varmt igen. Terrariet skal derfor give den en kølig, fugtig hverdag og en tydelig kølig periode om vinteren.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

Pasning

TERRARIET

Elgaria coerulea er en hårdfør øgle, der holder sig godt i fangenskab, når temperaturen er lav nok. Der findes kun lidt udførlig viden om pasningen, så anbefalingerne bygger på klimaet i udbredelsesområdet, levestedet og størrelsen. *Elgaria multicarinata* og *Elgaria kingii* er nært beslægtede, men lever varmere og tørrere.

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 80 × 40 × 50 cm (længde × bredde × højde). Større er bedre. Terrariet skal være længere end højt, for arten bevæger sig mest på jorden.

Bunden er et dybt lag, 8-10 cm, af havejord uden gødning blandet med barkmulch og løv, så øglen kan grave og søge efter foder. Læg et stort, hult stykke træ som skjul, halvt nedgravede korkrør, flad bark og sten, så der er mange mindre skjul. Lav en stabil klatrestruktur af grene i lav højde. Alle skjul skal ligge stabilt.

Terrariet skal være ventileret og have et låg, der kan låses. Vandskålen skal stå fast i et hjørne, så den ikke vælter, og være lav nok til, at dyret ikke kan krølle sig sammen i den med hovedet under vand. Dyret holdes alene.

TEMPERATUR

Dagtemperaturen er 15-24 °C med en solplads på 28-30 °C målt på overfladen. Arten tåler varme dårligere end kulde, så luften i terrariet må ikke komme over 28 °C i længere tid, og solpladsen er kun tændt nogle timer om dagen. Om natten falder temperaturen til 8-14 °C. Brug en lille halogenspot over solpladsen styret af en termostat, og mål med termometre i begge

ender og et infrarødt termometer på solpladsen.

Om vinteren skal dyret have en kølig periode på 8-12 uger ved 4-8 °C med kort dag. Kun raske dyr i god foderstand går i vinterhvile. Foderet stoppes, og varmen og dagslængden sænkes gradvist over 2 uger, så tarmen er tom. Er dyret svækket, eller kan vægten ikke følges, holdes det vågent og fodret hele vinteren. Varigheden er lånt fra *Elgaria multicarinata*; i naturen er vinteren mange steder længere.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal ligge på 50-80 %, højest nær den fugtige ende og om natten. Arten lever i kølige, fugtige skove og ved vandløb og trives ikke i tør luft. Terrariet skal have en fugtig zone med mos og fugtig jord og en tørrere zone.

Sæt en lav, stabil vandskål i terrariet og skift vandet dagligt. Forstøv let en gang om dagen, og lad terrariet tørre op imellem, så der ikke kommer skimmel. Ved hudskifte skal der være et fugtigt skjul med mos eller fugtig jord.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og soler sig kort i solåbne pletter, så terrariet skal have en solplads og svag UVB. Et UVB-rør af svag styrke svarende til Ferguson-zone 1 over den ene halvdel passer til levevisen. Dyret skal kunne trække sig ud af lyset i skygge.

Dagslængden følger årstiden: omkring 12-14 timer om sommeren og 8-10 timer i perioden op til og efter vinterhvilen. Skift UVB-røret efter producentens anvisning, selv om det stadig lyser.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Elgaria coerulea æder en lang række smådyr: fårekyllinger, biller, edderkopper, møl, snegle og orme. Større dyr tager også små øgler og i sjældne tilfælde nyfødte mus. Den nærmer sig byttet stille og springer på det på kort afstand, og den graver foder frem, der gemmer sig i bunden.

I terrariet fodres med fårekyllinger, græshopper, kakerlakker, melorme, snegle og regnorme. Fodr, når dyret har haft tid til at varme op, så det er aktivt. Voksne får foder 2-3 gange om ugen, unge dyr oftere. Giv det, der bliver ædt på kort tid, og fjern resterne. En optøet nyfødt mus kan gives af og til, men smådyr er hovedfoderet.

Støv foderdyrene med kalk uden D3 ved hver anden til tredje fodring, og giv et multivitamin 1-2 gange om måneden. Fodr aldrig med vilde insekter fra steder, hvor der sprøjtes.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten er hemmelighedsfuld og gemmer sig under dækning, men er også fremme i det åbne om morgenen og aftenen. Den er ikke et dyr til håndtering. Bliver den grebet, bider den hårdt og tømmer tarmen, og halen tabes let. Et bid skal vaskes og desinficeres. Brug en foderpincet, og lad dyret tage foderet selv.

Dyret holdes alene. Arten æder mindre øgler, så unger og mindre dyr er i fare i et fælles terrarie, og voksne sættes kun sammen til parring, under opsyn. Stress viser sig som manglende appetit, at dyret gemmer sig hele tiden, og tab af halen; ro og mange skjul forebygger det.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har et bredere, mere trekantet hoved end hunnen, men forskellen er lille hos unge dyr. Sikker kønsbestemmelse kræver en dyrlæge. Alderen ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret.

PARRING

I naturen parrer arten sig om foråret. Hannen bider sig fast i hunnens hoved og holder fast i mange timer, indtil hun er klar. Efter vinterhvilen hæves temperaturen og dagslængden gradvist. Dyrene sættes kun sammen til parring, under opsyn, og skilles igen bagefter.

ÆGLÆGNING OG KULD

Arten føder levende unger og lægger ikke æg. Hunnen bliver tydeligt tykkere i drægtigheden, og ungerne fødes i naturen fra juni til september. Et kuld er på op til 15 unger, typisk 4-5. Hvor ofte hunnen får unger, er ikke dokumenteret. Hun skal have rigeligt og varieret foder i drægtigheden og et roligt terrarie med mange skjul, en fugtig zone og moderat varme.

INKUBATION

Der er ingen æg at udruge. Drægtigheden varer to til fire måneder. Tallet er et skøn ud fra parring om foråret og fødsel fra juni til september. Hold hunnen rolig i et køligt, ventileret terrarie med skjul. Andre voksne kan æde ungerne, så flyt ungerne eller de andre dyr, hvis flere deler terrariet.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er omkring 10 cm lange ved fødslen og har en ensfarvet, skinnende ryg. De holdes adskilt fra voksne og helst hver for sig. Giv dem små foderdyr som bananfluer, små fårekyllinger og springhaler hver dag eller hver anden dag, støvet med kalk, og et terrarie med mange skjul, en let fugtig bund og en lille solplads. Vækst og alder ved adskillelse er ikke dokumenteret for fangenskab.

Sundhed og typiske fejl

Arten er hårdfør, men der findes kun lidt viden om dyr i fangenskab, og levetiden er ikke dokumenteret; 10-15 år er lånt fra *Elgaria multicarinata*. De hyppigste problemer er:

- overophedning og stress ved for høj temperatur
- stress og manglende appetit, især hos nye dyr og dyr, der håndteres
- tab af halen ved håndtering eller kampe
- metabolisk knoglesygdom ved mangel på UVB og kalk
- fedme ved for meget foder og for lidt bevægelse
- flåter, især omkring ørerne, og indvoldsorm hos vildfangne dyr; få en afføringsprøve undersøgt
- bid og sår, hvis flere dyr holdes sammen
- fødselsvanskeligheder og dødfødte unger ved for høj varme eller for lidt fugt

Kontakt en dyrlæge med erfaring i krybdyr ved vedvarende manglende appetit, vægttab, hævelser, flåter, sår, snue eller blod i afføringen.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.